

НЕВРОПЕДАГОГИКА И ДУХОВНОСТ

ПЛОВДИВ 22 – 24 ЮЛИ 2023 ГОДИНА!
КОНФЕРЕНЦИЯ ПО СУГЕСТОПЕДИЯ, ОРГАНИЗИРАНА ОТ ФОНДАЦИЯ
„ПРОФЕСОР ДОКТОР ГЕОРГИ ЛОЗАНОВ И ПРОФЕСОР ДОКТОР ЕВЕЛИНА ГАТЕВА“!
ТАЗГОДИШНАТА ТЕМА НА КОНФЕРЕНЦИЯТА „ СУГЕСТОПЕДИЯ И ГРАЦИЯ“!

Д-Р. ЕЛИЦА ГЕОРГИЕВА

ДВИЖЕЩАТА СИЛА НА КРАСОТАТА

Това е причината, темата за невропедагогиката, в контекста на духовността, да е свързана с темата за красотата, естетиката, Човекът на Новото Време и неминуемите промени. Промени, които изключват борбата или противопоставянето.

Пътят към свързващия механизъм, за да проблеснем и Озарим, преминава през лекотата на Синергията (взаимодействието между фактори, обуславящи сходни процеси). Новите научни открития проправят пътя на нови научни дисциплини.

„Новите изследователски методи и техники доведоха до забележителен подем в разбирането на биологичните основи на човешкото познание. Постиженията в медицинската наука неврология, и по – специално в развитието на невроизобразителните техники позволяват на изследователите да „погледнат“ във функционирането и физиологичните промени в

„Деветдесетте години на ХХ век са наречени „Десетилетие на мозъка“ не без основание. През този период учените правят повече открития за мозъка, отколкото през всички предишни векове. Днес научното знание за най-сложния и неразгадан орган в човешкото тяло се разгръща в последователна система, която може да отговори на въпроси, които засягат множество сфери от човешкото познание.“ (Георгиева, Е., 2022)

Въпроси, чиито отговори водят до онази човешка необходимост, която ще докосне науката с духовността. Защото, за да продължи еволюционното ни развитие, неизбежно трябва да обединим, свържем, приложим досега неприложимото, коренно противоположното, отделното.

живия мозък на човек, да определят кои са активно действащите му зони при изпълнението на определени когнитивни задачи. Много от изследователите в тези области твърдят, че всички тези постижения откриват свършено нов поглед за приложението им в научно базираното образование, за помощ в развитието на процесите на обучение като цяло.“ (Шошев, М., 2017а)

Новите научни открития проправят пътя и на нови хоризонти в измерението на човешкото мислене. Във връзка с мостовите ... „между времето, пространството, чудесата и вратата“ Грег Брейдън говори за петата основна сила във физиката. От научна гледна точка фундаменталните, напълно различни в същността си взаимодействия във физиката (начините, по които отделните частици си взаимодействат) са гравитацията, електромагнетизмът, слабата и силната ядрена сила. Според Грег Брейдън, Красотата респ. Хармонията е предполагаемата пета сила, която обединява всички взаимодействия между елементарните частици и телата, които те изграждат!

Фокусът върху биологичните основи на познанието е забележителна характеристика на процеса на сближаване на науката и духовността. В този контекст Красотата може да се разглежда не само от позицията на естетически модел, или като утопично понятие, банализирайки позитивизма, а по-скоро като основа, върху която се гради животът, в контекста на доброжелателство, любов, взаимопомощ, благодарност.

Така както всяка мисъл променя химическия състав на организма, то свързвайки се с нещо красиво – ние променяме биохимията на организма си в синхрон с обединените

фундаментални сили.

LOGOS

Живем във времето на „най-противоречивата ценностна система, но и на най-смелото Проявление. Понятията придобиват многозначност, която предоставя богатството от реални възможности и решения. Така науката и духовността се допълват в ново знание. Заедността е стъпалото.

Едно от най-ярките доказателства за връзката между науката и духовността е логотерапията. През 1926 г. австрийският невролог и психиатър, Виктор Франкъл (Viktor Frankl), разработва собствено психотерапевтично учение, което свързва с понятието „Logos“ в значението му на „дух“.

Според Франкъл, Духът е онова измерение на човешкото, което в най-голяма степен вълнува човека и лекаря. Духът може да се разбира и като свобода, и като съзнание, и като воля за намиране на смисъла. Представителят на най-значимата Виенска Психологична школа е убеден, че това, което ни прави уникални, е човешкият Дух. Темата за смисъла на живота никога не е била толкова компрометирана,

колкото днес!

Водещите принципи, заложиени в т.н. „висша психология“ на Франкл са в синхрон с идеята за реалната възможност за намиране на решения в трудна ситуаци. Тези решения са в контекста на следните убеждения:

- човекът не е пасивен рецепиент (жертва), а създател;
- необходимост от фокусиране не в причините за загуба на смисъл, а във възможностите за намиране на такъв;
- обръщане на гледната точка от дефицита към здравето и ресурса;
- докато т.н. негативна терапевтична цел е борбата със симптома, фокусирайки се в проблема, позитивната терапевтична цел се обръща към смисъла и избора на действие;

Техниката в подходите променя своята посока, насочвайки се към неограничените възможности на Човека, като основа за създаване на здрава ценностна система, свързана с духовното измерение на личността.

СУГЕСТОЛОГИЯ И НЕВРОНАУКИ

„Височините“ и дълбочината на подходите в учението на Виктор Франкъл са в синхрон със същността на теоретичните и практични основи на невронауките, в частност и на сугестологията, в контекста на разкриване и използване на всеотрядните възможности на човешкия мозък. Невропедагогиката и сугестопедията са две взаимнодопълващи се направления в педагогиката и могат да се превърнат в необходим спасителен пояс в образователен план.

През 1967 година проф. д-р Георги Лозанов дава на света съвсем нов подход в обучението, известен под името „сугестопедичен метод“. Метод, който е бил забраняван, заклеяван, отричан. Революционните открития винаги имат своите привърженици и най-вече - противници. Нормата и общоприетите комфортни парадигми трудно допускат обръщането на традиционното статукво. Но, истинните учения намират рано или късно своето време и път.

Законите на сугестопедията: любов, свобода, убеденост на преподавателя, че нещо необикновено се случва, многократно увеличен учебен материал, цяло- част, част – цяло, частта чрез цялото, златната пропорция, използване на класическото и естетиката, напълно адекватно се превеждат през езика на невропедагогиката, а приложението им в образователното пространство би довело до така бленувата лекота в процеса на учене и преподаване.

КОГНИТИВНИТЕ НАУКИ В ОБРАЗОВАНИЕТО

Осъзнатото прилагане на научните открития, с цел повишаване ефективността на образователния процес, се превръща в задължителна необходимост.

Екстремно бързо развиващите се информационни технологии налагат установяване на здравословно равновесие между физиологичните системи (човек) и т.н. ИИ.

В тази връзка образователните невронауки постепенно заемат достойното си място в образователен контекст.

Невронауките са интердисциплинарно познание, което си сътрудничи с области като биология, медицина, химия, психология, лингвистика, математика, физика, философия, инженерна наука, компютърни технологии.

„Образователните невронауки съвсем не са нещо ново в контекста на педагогическите нива. Новото идва от съвременния поглед и съвременните технически възможности за изследване на мозъчните структури и процеси,

тяхното анализиране, „обединяване“ и осъзнаване на необходимостта от прилагането на научните открития.“

(Георгиева, Е., 2022)

Интердисциплинарността на невронауките не е „синоним“ на т.н STEM подход, който се прилага масово в България.

Когнитивните невронауки са неразделна част от задълбоченото познание в по-горе посочените области, чиито приложение изисква качествено обучение и ерудираност, от страна на преподавателя.

Най-значимите постижения на невронауките са свързани с мозъчнатата пластичност, неврогенезата и огледалните неврони. В познанието на тези революционни открития и тяхното приложение в образователната сфера се крие и многообразието от решения за актуалните и най-болезнени моменти в съвременната педагогическа сфера, които засягат:

- дигиталната обучителна среда ;
- демотивацията на учители, ученици, родители;
- увеличаване ръста на деца с дефицити и обучителни затруднения;
- прекъснатата връзка родител, ученик, учител – отчуждаването;
- ценностната депривация;

Постиганията на когнитивните науки се явяват моста към образованието през призмата на невропедагогиката – най-новата приложна научна област в педагогиката.Тя обединява науката и духовността, само и единствено чрез задълбоченото познаване на характеристиките, които определят ефективността на образователния процес.

Днес, училищната институция е на кръстопът, образователната система десетилетия наред си служи с неработещи методи и прийоми, психичното здраве на децата е компрометирано. За да се спасят поколенията е жизнено необходимо да се прилагат, научно-духовните учения, които се основават, на първо място, на начина на преподаване на т.н „дизайн“ на педагога и едва след това на академичното знание, което без истинското присъствие на преподавателя се обезсмисля.

Съвременното младо поколение, повече от всякога, има необходимост от изключително силно насърчаване и поощрение, активно и пожелано учене (възприемане), ерудирани преподаватели, бързо и качествено научаване, не само на един, а на няколко чужди езика. Това са необходимите условия за професионално позициониране, общуване и психофизическо равновесие.

Невропедагогиката и сугестопедията акцентират върху водещата роля на педагога, в контекста на системата на огледалните неврони в мозъка. Благодарение на нея хората отразяват емоционалното състояние на другите, която е ключов фактор качеството на процеса Учене.

„Според проф. Лозанов много трудно може да се прикрие неискрено отношение или усмивка от събеседника ни, защото съществуват „предателски маркери на искреността“. И тук отново ни идват на помощ невронауките. Иначе казано, когато се усмихнем искрено, очите ни се променят, а при фалшивата усмивка горната част на лицето не се променя. Това са така наречените от проф. Лозанов слаби сигнали, които изразяват истинските чувства на говорещия, които той не може да скрие“ (Димитрова, Т., 2016)

Днешните ученици „страдат“ от липса на внимание в две посоки: чистосърдечното, искрено отношение на преподавателя, както и вече „отразената“ липса на внимание към образователното пространство. Задържането на вниманието се оказва един от ключовите фактори за ефективното “записване“ на учебния материал в мозъчните полета, за което УЧИТЕЛЯТ има решаваща отговорност. Преките резултати от способността на преподавателя да владее изкуството на активността, яркостта на гласа си, уместното използване на жестове и мимика, от невробиологична гледна точка са свързани с лимбичната система и оказват решаващо влияние върху академичните резултати и психичното здраве!

„Съвременните открития в невродидактиката са свързани с преподаването през забавлението и с лекота. Ето един прост начин да приложите на практика принципите на ученето, съобразено с мозъка“ (Grein, M, 2013), както и законите на невропедагогиката (обучението да бъде осмислено както за ученика, така и за учителя, възпитателните и обучаващи въздействия да са последователни, обучението да бъде своевременно, т.е. да се отчитат и сензитивните периоди..).

Най-прекият отговор за мястото на класическото изкуство в Класическата сугестопедия е, че то присъства като условие, без което не може. В последния си труд от 2009 г. проф. Лозанов постулира седемте закона на Сугестопедията. Последният седми закон гласи: "Използване на Класическото изкуство и естетиката.

Всички закони водят към красотата и хармонията!

УЧЕНОТО ВКЛЮЧВА ФИЗИОЛОГИЯТА

Всяко обучение включва физиологията. Само по себе си това води до връзката между наука и практика. Биологичното развитие / функционалните особености на мозъчните дялове са в неразривна връзка с поведение, емоции, готовност и желание за учене.

Поради тази причина, на съвременния преподавател са необходими сугестопедични умения и задълбочено знание за това :

- как функционира мозъкът в определените сензитивни периоди и защо това има връзка с „модерните“ дефицити ХАДВ, „псевдоаутизъм“, СОТ;

- o (псевдоаутизмът е доказано дефицитарно състояние от доц.д-р. Стоян Везенков , във връзка с „екранните деца“)

- как мозъчните структури запомнят, записват, съхраняват, обработват, възпроизвеждат информацията;

- какво стимулира / ограничава развитието на уникалните мозъчни функции;

- каква е връзката между невротрансмитерите и атмосферата в класната стая;

- кои са първопричините за агресията;

- от какво значение е процесът на Наблюдение, от страна на преподавателя, във връзка с усвояването на материала и поведението на учениците;

- защо родителските амбиции и остарелите преподавателски методи подхранват дисреса;

Според физиологичната лингвистика на д-р Алфред Томатис „способността да учим успешно езици, не е свързана с интелекта, а с физиологията на нашето ухо....

Езикът е пряко свързан с неврологията. Ухото контролира нервната система и отваря път на езика към мозъка в зависимост от акустичните закони, на които трябва да се подчини посланието. Така че, първият етап в усвояването на езика е слуховото възприемане. Освен физиологичната даденост за възприемане и усвояване на даден език има значение и цялото ни психологическо минало...“ (Димитрова,Т., 2016)

Учените-невролози доказват, че стресът и тревожността нарушават дейността на мозъка и се отразяват изключително неблагоприятно върху познавателните процеси.

Положителните, ангажиращи стимули, се отразяват на метаболизма на мозъка, поддържат проводимостта на нервните импулси до зоните, отговорни за паметта и освобождаването на невротрансмитери, които засилват изпълнителните функции на тялото и повишават вниманието. От невробиологичен аспект, ученето се идентифицира с процеса на изграждане и запазване на междуневронни връзки. Специфичната последователност на развитието и съзряването на зоните в мозъчната кора дефинират способността на индивида да поддържа оптимален психически тонус, да

възприема, да прави осъзнат избор, да разбира речта и езика, да проявява абстрактно мислене.

По този начин физиологията се намира в неразривна връзка с качеството на когнитивните процеси и целите, които си поставя училището, като институция.

НОВОТО ПОКОЛЕНИЕ

Физическото, психическото и емоционалното състояние днес на подрастващите е извън здравословния баланс. Много са болезнените проблеми, които се задълбочават непрекъснато. Прилагането на **повърхностни** подходи с образователна цел само забавя и затруднява процеса.

Никога в историята на човечеството не е съществувала толкова силна обратна пропорционалност между благополучие, материални блага и социално-емоционален регрес.

Като Норма се очертават следните характеристики :

- регрес на когнитивно развитие при деца и подрастващи;
- спад на нивото на социална комуникация и комуникативна компетентност;
- сериозни нарушения в емоционалната сфера

- при съвременните деца и младежи;
- функционална неграмотност;
- нарастващ брой повтарящи, отпадане от образователната система;
- безсилие по отношение на възпитанието на подрастващите;
- деградация на моралните ценности;

Сериозността на проблематиката се крие в това, че всички тези дефицити се наблюдават при условно здрави деца, при които няма установена неврологична или соматична патология. Нараства броят на т.н. невротипични деца, при които се наблюдават големи трудности при усвояване на училищния материал. Във всички тези проблеми прозират и решенията, които са свързани с НОВОТО поколение.

Ново поколение – Различно време – Различно общуване.

Пред цялото общество стоят въпроси като :

- на какво да учим?
- как да възпитаваме?
- какво да развиваме?

И докато педагогическа практиката се актуализира с протичащите еволюционни процеси, отговорите на въпросите могат да се намерят в петата движеща сила: силата на хармонията и красота, в контекста на науката!

„ В симфонията на живота вие сте диригент, който дирижира хармоничния танц между мислите, емоциите и биологията ви. Точно както една единствена нота може да резонира през цялата композиция, вашия съзнателен избор се разтърсва през тъканта на вашето съществуване.“ (Липтън, Б.,2023)

Прилагайки невропедагогиката като естетико-поведенчески подход в образованието и възпитанието, ние се превръщаме в диригенти на Хармонията. За да изпълним мисията си! В името на сегашните поколения!

„Светът има голяма нужда от Любов, Мъдрост и Истина... За всички, които са будни и осъзнали тази истина, задачата е ясна, остава изпълнението и” (Аннаел Павлова)

ЛИТЕРАТУРА

Везенков, С.Р. (2013) Приложна неврофизиология на човека. Биофийдбек и ЕЕГ-фийдбек

Везенков, С. (2015), Изборът в контекста на проблема – език – тяло. Аз-буки, Философия Книжка 3 , 2015

Георгиева,Е.,(2022) Когато невронауката срещне образованието, DOI: 10.15547/PF.2022.010, ISSN: 1314-7986

<https://www.dipkusz-forum.net/article/393/kogato-nevronaukata-sreshne-obrazovaniето>

Георгиева, Е., (2021) Социалното учене и извънкласните дейности, монография издателство Тракийски университет ISBN 978-954-691-098-1

Димитрова, Т., (2016) Невронауките в помощна преподаването на чужди езици, Foreign Language Teaching Volume 43, Number 2, 2016 Чуждоезиково обучение

Шошев, М. (2017а). Образователна нейронаука – бъдеще образование. Сборник доклади „Czlowiek w przestrzeni edukacyjnej wspolczesnego swiata”, Келце, 2017, стр. 34-40, ISBN 978-83-65850-03-4

Шошев, М. (2017б). Невронауки в обучението на студенти по специална педагогика. ORCID ID 0000-0001-8874-0350 PUBLONS ID T-3049-2017

Брейдън, Г., (2009) Божествената матрица : мост между времето, пространството, чудесата и вярата. ISBN - 978-954-8454-74-2

Grein, M., (2013). Qualifiziertunterricht: Neurodidaktik: Grundlagen für Sprachlehrende

Frankl, V., E., (2018)..... trotzdem Ja zum Leben sagen: Ein Psychologe erlebt das Konzentrationslager, ISBN-10 : 3328102779

Tomatis, A. (1990). L'oreille et la vie. Paris: Editions Robert Lafond.

Tomatis, A. (1991). Nous sommes tous polyglottes. Paris: Fixot

<https://bg.sainte-anastasie.org/articles/psicologia/logoterapia-de-viktor-frankl-3-principios-bsicos.html>

<https://priobshti.se/article/strategii-v-pomosht-na-prepodavaneto/kakvo-ni-kazva-naukata-za-stresa-i-ucheneto>

.* Всички снимки на картини, използвани в доклада, са със съгласието на Аннаел (Анелия Павлова), художник и поет